

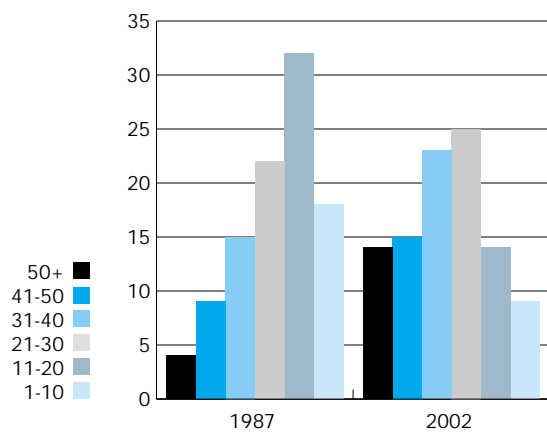
Ledningssystem

Totalt inrapporterades det 4 413 skador orsakade av oberäknad utströmning från ledningssystem för vatten, värme och avlopp. Andelen uppgår till 60 procent av alla inrapporterade skador. Detta innebär att läckage från ledningssystem är den största orsaken till vattenskador. I jämförelse med undersökningen 1987 har andelen skador orsakade av läckage från ledningssystem ökat med 7 procentenheter. Dessa skador har den högsta medelskadekostnaden.

Åldersfördelning av alla skador, orsakade av utströmning från ledningssystem, efter installationsår i tioårsperioder

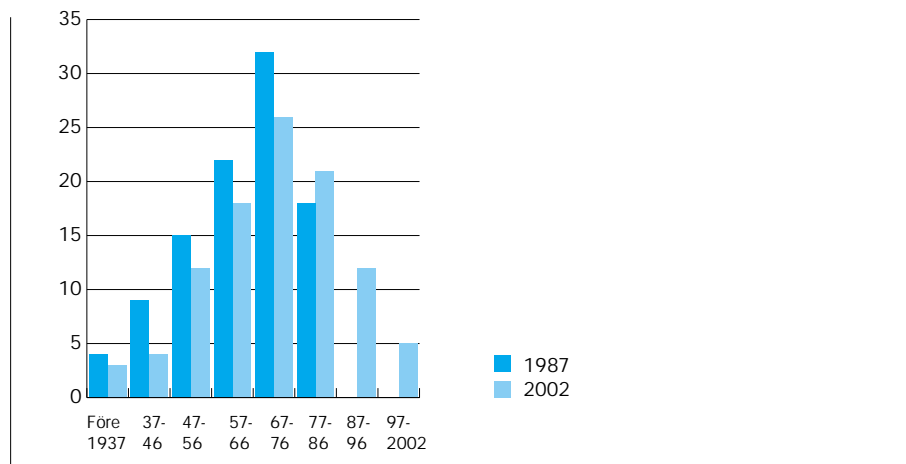
Installationsår	Antal	%	Belopp, kkr	%	Medelskada, kkr
Före 1953	622	14	17 867.2	12	30.1
1953 – 1962	656	15	17 703.8	12	28.1
1963 – 1972	996	23	38 190.5	26	40.5
1973 – 1982	1 092	25	37 067.7	25	35.0
1983 – 1992	637	14	21 288.9	14	34.2
1993 – 2002	410	9	16 877.1	11	42.2
Totalt	4 413	100	149 005.4	100	35.2

Tabellen visar att 71 procent av skadorna inträffat på ledningssystem yngre än 40 år, vilket är den livslängd som ett ledningssystem för vatten, värme och avlopp beräknas ha. Detta påvisar behovet av att ledningar förläggs på ett sådant sätt att läckage snabbt kan upptäckas samt att ledningarna lätt kan bytas ut. Undersökningen 1987 visade att 87 procent av skadorna inträffade på ledningssystem yngre än 40 år. Denna undersökning visar att en större andel än tidigare orsakas av ledningssystem äldre än 40 år och en mindre del har orsakats av ledningssystem yngre än 20 år.

Antal skador orsakade av läckage från ledningssystem i åldersgrupper om 10 år i procentandelar i jämförelse med undersökningen 1987.

Antal skador, orsakade av utströmning från ledningssystem, fördelade efter installationsår i tioårsperioder i procentandelar i jämförelse med undersökningen 1987. Materialet är indelat i samma tioårsperioder som visades i undersökningen 1987.

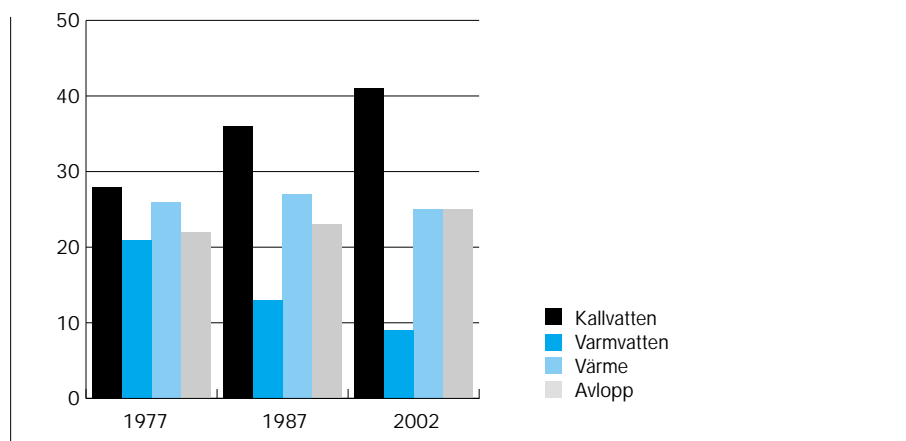
Diagrammet visar att det även i denna undersökning är ledningssystem installerade under 1960- och 1970-talet som drabbas av flest skador.

● Skador orsakade av olika typer av ledningssystem

Ledningssystem	Antal	%	Belopp, kkr	%	Medelskada, kkr
Kallvatten	1 649	41	67 765.1	49	42.6
Varmvatten	364	9	14 517.8	11	41.6
Värme	993	24	23 255.8	16	24.5
Vattenburen golvärme	29	1	938.1	1	32.3
Avlopp	1 029	25	31 387.4	23	31.8
Totalt	4 064	100	137 864.2	100	35.3

Undersökningen visar att det inbördes förhållandet mellan antalen läckage från olika ledningssystem förändrats genom åren.

Fördelning av antal skador från olika ledningssystem i procentandelar. Jämförelse med undersökningarna 1977 och 1987.

Bilden visar en klar trend att andelen skador orsakade av läckage från kallvatten ökar medan skador orsakade av varmvatten minskar. Andelen för kall- och varmvatten tillsammans ligger dock konstant på cirka 50 procent liksom andelarna för värme och avlopp med cirka 25 procent vardera.

I enkätundersökningen fanns vattenburen golvvärme med som valalternativ. Antal skador visade sig vara så få att de i fortsättningen räknas med i andelen för värme.

Åldersfördelning av skador på olika ledningssystem i procentandelar för respektive system

Skadeorsak	Ålder år						Totalt
	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	+50	
Kallvatten	12	18	30	20	10	10	100
Varmvatten	14	14	30	23	12	7	100
Värme	6	12	18	26	20	18	100
Avlopp	8	13	23	23	16	17	100

Värme- och avloppssystem har den lägsta andelen i åldersgruppen 20 år eller yngre.

• Ledningssystem och skadeorsaker

Skadeorsaker och medelskadekostnad för skador på ledningssystem

Skadeorsak	Antal	%	Belopp, kkr	%	Medelskada, kkr
Korrosion	1 502	34	38 645.9	26	26.7
Mekanisk åverkan	325	7	8 692.8	6	27.9
Mänsklig faktor	245	6	8 050.5	5	34.1
Frysning	788	18	42 898.5	29	56.1
Annat	886	20	29 779.3	20	35.3
Konstruktionsfel	127	3	3 437.9	2	28.4
Utförandefel	191	4	6 359.5	4	34.8
Stopp	255	6	7 304.4	5	29.9
Baktryck	94	2	3 836.7	3	43.1
Totalt	4 413	100	149 005.4	100	35.2

Korrosion och frysning är de vanligaste skadeorsakerna. Frysskadorna står för den högsta medelskadan och den största kostnaden. Resterande skador fördelar sig någorlunda jämt mellan de övriga skadeorsakerna. Rubriken "Annat" omfattar främst sådana skador vars orsak varit svärdefinierad eller en kombination av flera faktorer. Resultatet stämmer väl överens med resultatet från 1987 års undersökning.

Det är värt att notera att frysskador är den skadeorsak som kostar mest att reparera. Vid frysskador strömmar oftast stora mängder vatten ut med omfattande skador som följd. Frysskadorna står för drygt 20 procent av den totala kostnaden för vattenskador i detta material. Nästan lika mycket som kostnaden för alla skador orsakade av läckage genom tätskikt i våtrum. Vinterklimatet i Sverige är välkänt för alla och det borde vara tekniskt möjligt att utföra installationer som klarar vintern. Kallvattenrör är den installation som oftast drabbas av frysskador. 71 procent av alla frysskador drabbar kallvattenrör.

Åldersfördelning av de vanligaste skadeorsakerna på ledningssystem i procentandel för respektive skadeorsak

Skadeorsak	Ålder år						Totalt
	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	+50	
Korrosion	2	6	17	27	25	23	100
Mekanisk åverkan	15	21	28	22	9	5	100
Frysning	12	19	31	16	10	12	100
Annat	10	21	31	24	8	6	100

Merparten av korrosionsskador uppkommer på installationer äldre än 30 år. Ett märkligt resultat är att en så stor andel av frysskadorna inträffar på installationer som är äldre än 20 år. Vintern 2000 – 2001 var inte på något sätt exceptionell. En tänkbar orsak till detta resultat skulle kunna vara förändringar i uppvärmningssätt under senare år.

Fördelning av antal skador för olika skadeorsaker på de redovisade ledningssystemen i procentandelar

Skadeorsak	Kallvatten	Varmvatten	Värme	Avlopp	Totalt
Korrosion	9.30	2.93	14.84	9.89	36.96
Mekanisk åverkan	3.27	0.98	1.21	2.53	8.00
Mänsklig faktor	2.71	0.69	1.40	1.23	6.03
Frysning	14.37	1.85	2.58	0.59	19.39
Annat	8.61	1.80	4.13	7.26	21.80
Konstruktionsfel	0.86	0.27	0.49	1.50	3.13
Utförandefel	1.45	0.44	0.49	2.31	4.70
Total	40.58	8.96	25.14	25.32	100

Vid en jämförelse mellan skadeorsaker inom de olika systemen finner man att korrosion i värmesystem och frysning i kallvattensystem får de högsta andelarna, vilket även undersökningen 1987 visade. I övrigt är spridningen ganska jämn. Resultatet stämmer till stora delar med undersökningen 1987.

Åldersfördelning av de vanligaste skadeorsakerna på kallvattensystem i procentandelar för respektive skadeorsak

Skadeorsak	Andel %	Ålder år						Totalt
		1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	+50	
Korrosion	23	3	9	23	29	18	18	100
Mekanisk åverkan	11	11	21	34	20	8	5	100
Frysning	35	13	20	32	17	7	9	100
Annat	21	13	25	34	17	6	5	100

Åldersfördelning av de vanligaste skadeorsakerna på varmvattensystem i procentandelar för respektive skadeorsak

Skadeorsak	Andel %	Ålder år						Totalt
		1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	+50	
Korrosion	33	2	8	30	27	23	10	100
Mekanisk åverkan	11	25	18	35	17	5	0	100
Frysning	21	6	11	40	19	12	12	100
Annat	20	14	22	33	22	7	2	100

Åldersfördelning av de vanligaste skadeorsakerna på värmesystem i procentandelar för respektive skadeorsak

Skadeorsak	Andel %	Ålder år						Totalt
		1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	+50	
Korrosion	52	2	6	17	30	25	20	100
Mekanisk åverkan	6	12	18	7	35	18	10	100
Frysning	13	8	20	14	8	20	30	100
Annat	17	8	18	21	27	18	8	100

Åldersfördelning av de vanligaste skadeorsakerna på avloppssystem i procentandelar för respektive skadeorsak

Skadeorsak	Andel %	Ålder år						Totalt
		1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	+50	
Korrosion	39	1	2	8	21	32	36	100
Mekanisk åverkan	10	17	22	29	18	8	6	100
Utförandefel	2	23	27	27	14	6	3	100
Annat	29	6	17	33	32	6	6	100

• Skadade detaljer i ledningssystem

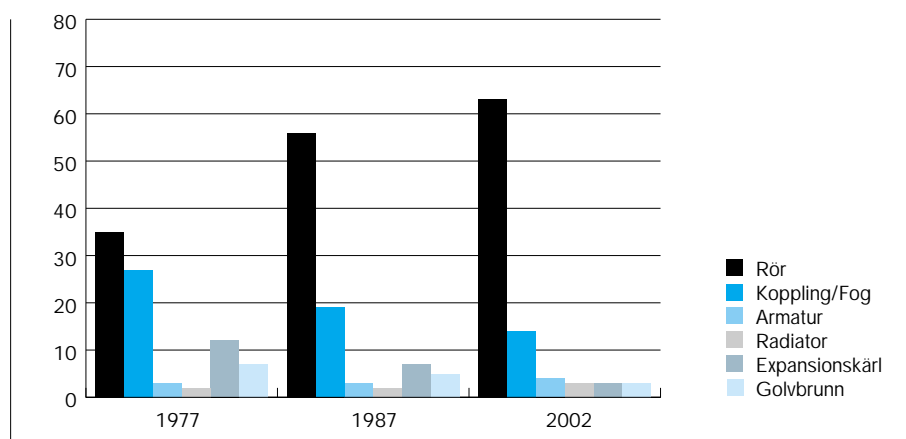
Fördelning av antal skador från olika detaljer i ledningssystem och medelskadekostnader

Detalj, utströmning	Antal	%	Belopp, kkr	%	Medelskada, kkr
Rör	2 551	63	91 915.0	67	37.4
Armatyr	167	4	5 604.2	4	34.8
Radiatorventil	132	3	2 155.8	2	16.8
Ventil	107	2	3 056.3	2	29.7
Radiator	122	3	3 182.2	2	27.0
Golvbrunn*	119	3	3 041.4	2	27.2
Förhöjningsring	23	1	784.3	1	34.1
Expansionskärl	114	3	1 970.0	1	18.2
Annat	154	4	7 437.2	5	52.4
Koppling	535	13	17 918.9	13	34.7
Fog	40	1	799.0	1	20.0
Totalt	4 064	100	137 864.3	100	35.3

* I denna redovisning avses med läckage genom golvbrunn korrosion, sprickor och dylikt. Läckage vid anslutning mellan golvbrunn och tätskikt i våtrum redovisas i kapitel 'Tätskikt i våtrum'.

Rör och koppling/fog är de detaljer som har de största skadeandelarna. Deras skadeandel är 77 procent, samma andel som vid undersökningen 1987. Expansionskärlens andel har halverats. Kostnadsandelarna ligger på samma inbördes nivåer som i undersökningen 1987.

Några detaljers andelar av skadorna på ledningssystem, i procentandelar i jämförelse med undersökningarna 1977 och 1987.

Bilden visar klart på att rör är den detalj som stadigt ökar sin andel. Koppling/fog däremot visar en sjunkande andel. Expansionskärlens andel sjunker. I början av 1980-talet började man ersätta de öppna expansionskärlen med tryckkärl. Det är skador från gamla installationer som finns med i detta material.

- Fogar och kopplingar på ledningssystem

34 procent av de fogar/kopplingar på tappvatten som orsakat vattenutströmning var inbyggda i väggar eller golv.

1970 infördes krav på att fogar och kopplingar på tappvattenrör inte fick byggas in i väggar eller golv utan att särskilda åtgärder vidtogs. Vid inbyggda skarvar skulle det finnas möjlighet att inspektera dessa och utrymmet kring skarvarna skulle dessutom vara anordnat så att eventuellt utläckande vatten skulle kunna bli synligt. Man gjorde dock undantag för så kallade blandarfästen, d v s gänganslutningar för blandare som byggdes in i väggar. 1980 togs undantaget för blandarfästen bort vilket innebar att man i högre grad förlade kopplingsledning för blandare synligt på vägg.

År 1989 utkom nya byggregler och de detaljerade tekniska krav som gällt fram till dess ersattes av så kallade funktionskrav. Nu ställde man endast krav på att rören skulle placeras så att skador till följd av utläckande vatten så långt som möjligt skulle begränsas. Synen på riskerna med inbyggda rör luckrades upp.

De byggregler som gäller 2002 har fortfarande samma typ av allmänna funktionskrav. Här har man lagt till krav på att installationer som utförs som dolt montage skall ha anslutningar, kopplingar och lödningar med samma motståndsförmåga mot skador som omgivande rörledningsmaterial. Detta har i sin tur fått till följd att de flesta leverantörer av rör och kopplingssystem låtit typgodkänna dessa för dolt montage. En administrativ lösning på ett tekniskt problem.

Fördelning av antal skador från olika fog- och kopplingsmetoder och medelskadekostnad

Fog/kopplingsmetod	Antal	%	Belopp, kkr	%	Medelskada, kkr
Mekanisk koppling	512	88	17 062.0	92	34.5
Lödning	32	6	793.2	4	24.8
Svets	3	1	80.0	0	26.7
Limning	28	5	782.6	4	29.0
Totalt	575	100	18 717.9	100	33.7

Bland fogar som gått sönder är det mekanisk koppling som är den vanligaste skadeorsaken. Resultatet överensstämmer väl med resultatet i 1987 års undersökning.

Historiskt har nästan alla tappvatteninstallationer i Sverige utförts med kopparrör. Huvuddelen av fogarna på dessa rör utfördes som lödfogar. Högst 5 till 10 procent av alla fogar utfördes med lödfria kopplingar. Under senare år kan man se en klar tendens att andelen lödfria kopplingar ökar och idag utgör de kanske cirka 20 procent av fogarna. Nya typer av kopplingar med klämmontage, som går mycket snabbt att sätta ihop, och strängare krav på brandskydd vid heta arbeten har påverkat denna utveckling

De mekaniska kopplingarnas andel av skadade fogar och kopplingar i denna undersökning är betydligt högre än deras marknadsandel.

Åldersfördelning av de vanligaste fog- och kopplingsmetoderna i procentandelar för respektive metod

Fog/kopplingsmetod	Ålder år						Totalt
	1-10	11-20	21-30	31-40	41-50	+50	
Mekanisk koppling	20	21	33	17	5	4	100
Lödning	13	19	25	22	6	15	100

Fördelning av skador från ledningar med olika rörmaterial i procentandelar för olika skadeorsaker

Skadeorsak	Koppar	Stål	Plast	Gjutjärn	Annat	Totalt
Korrosion	7.35	17.1	0.22	10.11	2.16	36.96
Mekanisk åverkan	2.14	1.50	2.51	0.42	1.43	8.00
Mänsklig faktor	1.77	1.45	1.28	0.25	1.28	6.03
Frysning	11.66	4.87	1.11	0.37	1.38	19.39
Annat	6.10	3.65	6.72	1.57	3.76	21.80
Konstruktionsfel	0.79	0.42	1.41	0.20	0.29	3.13
Utförandefel	0.96	0.76	2.12	0.32	0.54	4.70
Total	30.79	29.75	15.38	13.24	10.86	100

Korrosion på stål och gjutjärn är de dominerande skadeorsakerna. Vanliga är också sönderfrusna koppar- och stålrör samt korrosion på koppar. Det är värt att notera att frysskador är den vanligaste skadeorsaken för kopparrör. Resultatet stämmer relativt bra överens med resultatet i undersökningen 1987.

- Skadeorsaker för de fem vanligaste detaljerna i ledningssystem

Fördelning av de vanligaste skadeorsakerna för de mest frekventa detaljerna

Detalj	Andel %	Vanliga skadeorsaker	Andel %
Rör	62.8	Korrosion	44.1
		Frysning	22,1
		Annat	17.1
		Mekanisk åverkan	7.0
Fog/Koppling	13.2	Annat	35.7
		Korrosion	15.0
		Mekanisk åverkan	14.0
		Utförandefel	12.5
Armatyr	4.1	Frysning	47.9
		Mänsklig faktor	17.4
		Annat	15.6
		Mekanisk åverkan	9.0
Annat	3.8	Annat	44.1
		Frysning	16.2
		Mänsklig faktor	13.6
		Mekanisk åverkan	9.7
Radiatorventil	3.2	Annat	40.2
		Korrosion	28.0
		Mekanisk åverkan	15.9
		Mänsklig faktor	9.8

I jämförelse med fem i topp-listan 1987 så kan det konstateras att expansionskärl, golvbrunn samt radiator nu inte finns med på listan. De har ersatts av armatur, annat och radiatorventil.